

Dit is de beste beeldende kunst van 2016

De mooiste kunstwerken, gebouwen, fotografie en design, samengesteld door de recensenten van NRC.

By Sandra Smalenburg, 28 December 2016, NRC

Sandra Smalenburg (Beeldende kunst)

1. **Christo: The Floating Piers.**In het Italiaanse Isemeer kreeg Christo voor elkaar wat niemand nog voor mogelijk had gehouden: een oranje wandelpad van vijf kilometer lang dat door de straten van het dorpje Sulzano, over het water, naar het eilandje Monte Isola leidde. Zestien dagen lang vormde het kunstwerk een surrealistische dobberende zentuin.
2. **Manifesta.1**, Zürich. Voor deze editie van de Europese biënnale liet Christian Jankowski kunstenaars samenwerken met plaatselijke middenstanders en werknemers. Dat concept resulteerde in unieke kunstwerken, op onverwachte locaties als een brandweerkazerne, een begraafplaats en een scheepswerf.
3. **Abstract Expressionism**, Royal Academy Londen.
4. **Stephen Shore: Retrospectief**, Huis Marseille, Amsterdam.
5. **Jean Tinguely: Machinespektakel**, Stedelijk Museum, Amsterdam.

Bianca Stigter (Beeldende kunst)

1. **Garde robe, Kaap Skil**, museum voor jutters- en duikersvondsten, Oudeschild, Texel. Bij een scheepswrak in de Waddenzee vonden duikers onder meer een rode zijden jurk uit de 7de eeuw in opmerkelijk goede staat en alsof dat nog niet genoeg historische sensatie was, zaten er ook nog kousen en boeken bij. Eerst werd gedacht dat het bagage was van de katholieke spionne Jean Kerr, gravin van Roxburghe, maar nader onderzoek maakt die toeschrijving onaannemelijk.
2. **Edgar Degas: A Strange New Beauty**, MoMA, New York. Geen zoete balletschilderijen maar radicale grafiek van de impressionistische meester, die in zijn monotypes fotografie, abstractie en serialiteit onderzocht.
3. **Jordan Wolfson, Colored Sculpture**, Stedelijk Museum, Amsterdam.
4. **Hercules Segers**, Rijksmuseum, Amsterdam.
5. **Opening van het National Museum of African American History & Culture** in een gebouw van David Adjaye op de Mall in Washington.

Hans den Hartog Jager (Beeldende kunst)

1. **Kerry James Marshall: Mastry**, Museum of Contemporary Art Chicago. Een groot deel van deze tentoonstelling was in 2013 al te zien in Antwerpen, maar hier, in zijn thuisstad Chicago, viel alles op z'n plek. Marshall combineert thema's als ras, vooroordeel en het (zwarte) leven van alledag tot sprankelende en humoristische schilderijen. De tijdgeest, samengebond tot een vreugdevuur van kracht en kleur. (Nog t/m 9 januari in The Met Breuer, New York).
2. **Postwar: Art Between the Pacific and the Atlantic 1945-1965**, Haus der Kunst, München. Overmatig ambitieuze tentoonstelling van kunst over de hele wereld, die bijna bezwijkt onder zijn eigen gewicht. En dat is precies de bedoeling.
3. **Constant: Ruimte + kleur en Constant: New Babylon**. Cobra Museum Amstelveen/Gemeentemuseum, Den Haag.
4. **Welt Am Draht**, Julia Stoschek Collection, Berlijn.
5. **Jordan Wolfson, Manic /Love**. Stedelijk Museum, Amsterdam.

Janneke Wesseling (Beeldende kunst)

1. **Carambolages**, Grand Palais, Parijs. Een vlammend pleidooi van tentoonstellingsmaker Jean-Hubert Martin voor een onbevangen blik op de kunst, zonder kunsthistorische, politiek-correcte of andere regels. De associatieve keuze van de werken, afkomstig uit verschillende culturen en perioden, prikkelde optimaal de verbeeldingskracht.
2. **Bik van der Pol: Were It As If**, Witte de With, Rotterdam. Kunstenaarsduo Bik van der Pol enceneerde de tentoonstellingsgeschiedenis van Witte de With. *Were It As If* was een gelaagd spel met de kunst als een nooit-eindigend gesprek, waarin steeds nieuwe ontdekkingen worden gedaan die het zicht op wat kunst kan zijn en het perspectief op de geschiedenis voortdurend veranderen.
3. **Hercules Segers**, Rijksmuseum.
4. **Bridget Riley**, Gemeentemuseum Den Haag.
5. **Jordan Wolfson**, Stedelijk Museum Amsterdam.

Gijsbert van der Wal (Beeldende kunst)

1. **Weissenbruch en tekeningen van Hendrick Goltzius en tijdgenoten**, Teylers Museum, Haarlem. Twee heerlijke tentoonstellingen in één museum, allebei nog t/m 8 januari te zien.
2. **Albert Marquet, peintre du temps suspendu** in het Musée d'Art Moderne in Parijs was dit jaar het meest opwekkende dat ik buiten Nederland zag.
3. **Hercules Segers**, Rijksmuseum Amsterdam (t/m 8 januari).
4. **Jheronimus Bosch**, Noordbrabants Museum 's-Hertogenbosch.
5. **Mario ter Braak: De ordening**, Museum De Buitenplaats Eelde.

Sandra Smets (Beeldende kunst)

1. **Erik van Lieshout, The Show must Ego on**, Wiels, Brussel. Pratend met vluchtelingen, zich terugtrekkend op een eiland, verkleed als MRSA-bacterie: op de meest uiteenlopende manieren onderzoekt Erik van Lieshout wat de rol van kunst kan zijn in deze wereld. Politiek-maatschappelijke vraagstukken, behoorlijk zware kost, vertaalt hij magistraal in toegankelijk absurdistische videokunst (tot 8 januari).
2. **Qalandiya Biënnale**, Palestina/diverse locaties. Indrukwekkende reeks tentoonstellingen (Westelijke Jordaanoever, Jeruzalem) over migratie, terugkeer, conflicten, identiteit. Als we niet proberen bruggen te slaan, de ander te begrijpen, wat rest ons dan?
3. **Jean Tinguely, Machinespektakel**, Stedelijk Museum.
4. **Carambolages**, Grand Palais, Parijs.
5. **(Nieuwe) Wilden**, Assen/Groningen en
6. **Constant**, Amstelveen/Den Haag.

Lucette ter Borg (Beeldende kunst)

1. **Hercules Segers**, Rijksmuseum. Uitsluitend superlatieven voor de overzichtstentoonstelling van de relatief onbekende 17de-eeuwer Hercules Segers. Inrichting: perfect. Audiovisuele begeleiding: adembenemend. Verricht onderzoek: uitputtend. Nooit werd zoveel werk van de meester bij elkaar gebracht. En dat werk: wat word je gelukkig van zoveel inventiviteit en fantasie.
2. **Museum Voorlinden** in Wassenaar: overzicht Ellsworth Kelly. Grootse, nieuwe loot in het Nederlandse museumlandschap met veel majestueuze kunst in prachtige natuur en een schitterend overzicht van de in 2015 overleden Amerikaanse minimalist Ellsworth Kelly.
3. **Jean Tinguely, Machinespektakel**, Stedelijk Museum.
4. **gerlach en koop**, Bonnefantenmuseum, Maastricht.

5. **Gabriel Lester: Unresolved Extravaganza**, De Appel, Amsterdam.

Bram de Klerck (Beeldende kunst)

1. **Jheronimus Bosch**. Noordbrabants Museum, 's-Hertogenbosch. De tentoonstelling waar in 2016 niemand omheen kon: een onweerstaanbare aantrekkingskracht ging uit van de naam en het werk van de laat-middeleeuwse kunstenaar, van wiens hand schilderijen en tekeningen samenkwamen in een zeldzaam, en misschien onherhaalbaar weerzien. De expositie en het bijbehorende researchproject vormden een huzarenstukje op expositie- en onderzoeksgebied.
2. **Gladiatoren van het Colosseum**, Museum Het Valkhof, Nijmegen. Het leven en de krasse activiteiten van vechtersbazen in het oude Rome op spectaculaire wijze verbeeld aan de hand van kunstwerken en gebruiksvoorwerpen van topkwaliteit (t/m 5/3).
3. **Fra Bartolommeo**. Boijmans Van Beuningen, Rotterdam (t/m 15/1).
4. **Hercules Segers**. Rijksmuseum Amsterdam (t/m 8/1).
5. **Van Everdingen**. Stedelijk Museum Alkmaar (t/m 22/1).

Tracy Metz (Architectuur)

1. **Rivierpark Nijmegen**. De Waal bij Nijmegen is verbreed om overstromingen tegen te gaan. De veiligheidsmaatregelen zijn gebruikt om de oevers te herinrichten als aantrekkelijke openbare ruimte die de stad weer met de rivier verbindt. Er is een eiland bijgekomen en vijf nieuwe bruggen, o.a. een fietsbrug van NEXT Architects die bij hoog water onbereikbaar wordt.
2. **De Hoge Raad in Den Haag** van architect Kees Kaan. Een groot, voornaam gebouw met glazen wanden langs de straat. Daarmee opent dit juridische bolwerk zich naar de straat. Het instituut krijgt een publiek gezicht.
3. **Hotel W in Amsterdam** van bureau Winhov.
4. **Patch.2**, houten woon- en werkgebouw in Amsterdam-Noord van Tom Frantzen.
5. **What Happened to My Buildings?** boek van Marlies Rohmer, Hilde de Haan en Jolanda Keesom.

Bernard Hulsman (Architectuur)

1. **Elbphilharmonie, Hamburg**, Herzog & De Meuron, Hamburg. Met de Elbphilharmonie in Hamburg laten de Zwitserse architecten Jacques Herzog & Pierre de Meuron, bekend om hun inventiviteit en originaliteit, zien dat ze ook uitstekende imitatoren zijn. Hun concertgebouw op een oud pakhuis is een weergaloze imitatie van de Berliner Philharmonie van Hans Scharoun uit 1963 die het origineel overtreft.
2. **Stadhuis Deventer**, Neutelings/Riedijk architecten. Met hun uitbreiding van het stadhuis van Deventer hebben Willen-Jan Neutelings en Michiel Riedijk een voorbeeldig klassiek-modern gebouw gerealiseerd met gevels die dankzij de briljante ornamenten van de kunstenaar Loes ten Anscher sprankelen.
3. **Beurspassage Damrak, Amsterdam**, Hans van Bentem, Arno Coenen en Iris Roskam.
4. **Crystal House, Amsterdam**, MVRD.
5. **Museum Voorlinden, Wassenaar**, Dirk Jan Postel/Kraaijvanger Architects

Rianne van Dijck (Fotografie)

1. **Josef Koudelka, Exiles/The Wall**, Nederlands Fotomuseum Rotterdam. Magnum-fotograaf Koudelka reist al decennia de wereld over om vluchtelingen te fotograferen in ijzersterk zwart-wit, zowel

grimmig als teder, maar nergens sentimenteel. Daarnaast maken de panoramische beelden van muren en andere barrières in Israël indruk. Beelden die ertoe doen in deze tijd (t/m 15 januari).

2. **Crime Scenes, Honderd jaar foto als bewijs**, Nederlands Fotomuseum Rotterdam. Sterke expositie over fotografie als bewijsvoering bij misdaden roept opnieuw de vraag op over accuraatheid en objectiviteit van beelden. Vertrouw niet altijd wat je ziet.
3. **Awoiska van der Molen, Blanco**, Foam, Amsterdam.
4. **Craigie Horsfield, How the World Occurs**, Centraal Museum Utrecht.
5. **Chrystel Lebas, Regarding Nature**, Huis Marseille Amsterdam.

Arjen Ribbens (Design)

1. **Dream Out Loud**, Stedelijk Museum Amsterdam (t/m 1 januari). Nieuwe lichting ontwerpers presenteert voorstellen voor een betere wereld: van een vleesvervanger tot een zeestofzuiger om de plastic oceaansoep te bestrijden. De eerste en tegelijk laatste tentoonstelling van conservator Lennart Booij, die alweer weg is bij het Stedelijk.
2. **Etalages van warenhuis La Rinascente**. Ontwerper Hella Jongerius en essayist Louise Schouwenberg stellen met acht intrigerende machines vragen over het ontwerpvak. Een steen in de vijver tijdens de Salone, het jaarlijkse designfestival in Milaan.
3. **Gispen Specials - De klant is koning**, Museum Boijmans.
4. **Colore, glas van Ettore Sottsass**, Nationaal Glasmuseum in Leerdam.
5. **Boring Collection**, het volledig grijze en betaalbare kantoormeubilair van Lensvelt.